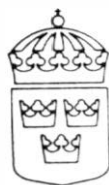

Motion till riksdagen

1987/88:Sf25

av Margareta Andrén m. fl. (fp)

med anledning av prop. 1987/88:116 om studiemedel

Mot.
1987/88
Sf 25–27

Det är bra att regeringen nu presenterar ett förslag till studiemedelsreform som innebär reella förbättringar av de studerandes ekonomi. Vi konstaterar vidare med tillfredsställelse att propositionen i väsentliga avseenden överensstämmer med folkpartiets reservation i studiemedelskommittén och i motsvarande mån avviker från den socialdemokratiska kommittémajoriteten. Regeringen har sålunda valt att i stället för att utveckla bostadsbidragen till de studerande höja totalbelopp och bidragsdel. Detta innebär också att vi i huvudsak tillstyrker regeringsförslaget.

Folkpartiets utgångspunkter för en studiemedelsreform

Utbildning syftar till att stärka den enskildes kompetens i yrkeslivet och som medborgare. För Sveriges framtida välbefinnande och tillväxt är det en förutsättning att ha välutbildad arbetskraft. Det är därför av största vikt att samhället på skilda sätt främjar utbildning. Detta kan ske genom att tillhandahålla gratis undervisning, att ge sådana resurser till utbildningen att denna håller en hög kvalitet samt att genom ett studiefinansieringssystem ge alla som har förutsättningar att studera möjlighet till detta oberoende av deras egna ekonomiska förutsättningar.

I Sverige har emellertid utvecklingen för flera yrkeskategorier blivit sådan att det är tveksamt om det, trots fri undervisning och studiemedel, är lönsamt i ekonomisk mening att bedriva högre studier. Lönenivån, löneutvecklingen och marginalskatt är nämligen sådana att den ekonomiska uppoffring de studerande gör under studietiden, i form av utebliven alternativ lön och studieskuld, i ett livslöneperspektiv inte blir "lönsam". För vissa för samhället särskilt angelägna yrkeskategorier, militär och polis samt under senare tid vidareutbildning av viss vårdpersonal, har samhället tagit konsekvenserna av detta och ger lön till de "studerande" redan under utbildningstiden.

Givetvis är utbildning berikande i annan mening än strikt ekonomisk. Men ofrånkomligen vägs de ekonomiska aspekterna in när en person fattar beslut i dessa frågor. Det är på sitt sätt märkligt att det i ett högt utvecklat land som vårt inte skall vara möjligt för den enskilde att förutsätta att kostnaderna för några års studier fullt ut skall kunna återbetalas med framtida inkomster.

Detta understryker bl. a. det väsentliga i att skattesystemet reformeras framför allt genom att marginalskatterna sänks. Till dess så sker är det inte möjligt för något studiemedelssystem, som är statsfinansiellt rimligt, att självständigt åstadkomma några mycket stora förbättringar av de ekonomiska villkoren för framtida inkomsttagare med studieskulder.

Totalbelopp och bidragsdel

I studiemedelskommittén reserverade sig företrädarna för folkpartiet och moderata samlingspartiet för att totalbeloppet skulle höjas från nuvarande 145 % av basbeloppet till 170 % och att bidragsdelen skulle höjas till 50 % av basbeloppet. I propositionen har nu regeringen anslutit sig till detta förslag. Det totalbelopp som därmed kommer att utgå, 4 870 kr. per månad med nuvarande basbelopp, torde vara tillräckligt för att de studerande skall kunna bedriva heltidsstudier utan att behöva arbeta vid sidan om. Om emellertid kostnadsutvecklingen för de studerande skulle bli sådan att de ånyo, i likhet med vad som hänt sedan det nuvarande studiemedelssystemet trädde i kraft 1965, kommer att släpa efter i förhållande till befolkningens köpkraft i övrigt finns det enligt vår uppfattning skäl att överväga en höjning av totalbeloppet. Om det därtill skulle visa sig att oron för att sätta sig i skuld, också efter den nu föreslagna höjningen av bidragsdelen, avskräcker sökande till vissa delar av den högre utbildningen bör detta leda till att frågan om bidragsdelens storlek prövas på nytt.

Bostadsbidrag som del av studiefinansieringen

Regeringen har i en särskild proposition (prop. 1987/88:131) föreslagit vissa förändringar i bostadsbidraget till ensamstående under 29 år för att anpassa dessa regler till studiemedelssystemet. Det kan enligt vår uppfattning riktas flera invändningar mot att på detta sätt göra en koppling mellan studiemedelssystemet och bostadsbidragen.

- Stödet till de studerande blir ännu mer selektivt än i dag. Stödet till de studerande kommer att differentieras efter hur de bor.
- Bostadsbidraget till ensamstående är ett led i bostadspolitiken. Lika självklart som att regeringen nu föreslår ett system som inte tar hänsyn till familjesituationen borde vara att inte ta sådan hänsyn till boendet.
- För att få enhetliga regler över hela landet föreslår regeringen att riksdagen skall lagstifta om skyldighet för kommunerna att utge bostadsbidragen. Detta ingrepp i den kommunala självstyrelsen anser vi inte motiverat.
- Hyresnivån på berörda bostäder kan förväntas stiga då de boende inte behöver stå för hela kostnadsökningen själva. Samtidigt kan det förväntas att de studerande kommer att söka sig till dyrare bostäder eftersom de får små merkostnader för detta. Den totala samhällskostnaden för bostadsbidragen kan därmed förväntas stiga utan att detta kommer studiefinansieringen i egentlig mening till del.

Vi vidhåller därför vårt i annat sammanhang framförda yrkande att bostadsbidrag inte skall utgå till ensamstående.

I studiemedelskommittén reserverade sig folkpartiet för att helt ta bort prövningen mot egen inkomst. Motiven för detta var huvudsakligen två: genom att ta bort den individuella prövning som reglerna om fribeloppet leder till understryker man att studiemedelssystemet är ett generellt verkande system och därmed undviker man också den omfattande byråkrati och kontroll som reglerna leder till.

I propositionen har en reform som innebär att inkomstprövningen helt avskaffas kostnadsberäknats till ca 450 milj. kr. Detta överstiger vida de uppskattningar som gjordes i kommittén och vi anser att de nu redovisade kostnaderna är alltför höga för att motivera de fördelar som ett borttagande av prövningen skulle leda till.

Regeringens förslag innebär att reduktionen av studiemedlen börjar vid en inkomst på 34 000, i praktiken 37 000 med hänsyn till schablonavdraget vid inkomstbeskattningen. Fribeloppet föreslås som hittills beräknat på sådan inkomst som belöper sig till sommarmånaderna trots att studiemedel bara beviljas för nio månader, höst- och vårtermin.

Enligt vår uppfattning vore ett alternativ till att ta bort inkomstprövningen att endast låta den omfatta de inkomster de studerande uppburit under tiden de lyft studiemedel men låta inkomsterna under sommarperioden, juni, juli och augusti, vara undantagna prövning.

Något färdigt förslag till hur ett sådant särskiljande av ferieinkomsten skulle kunna göras från annan inkomst finns inte. Det finns emellertid skäl att studera frågan för att se hur en sådan ordning skulle kunna utformas och vilka kostnader det skulle innebära för statsverket i form av ett ökat antal oreducerade studiemedel. Riksdagen bör därför hos regeringen begära att CSN får ett sådant uppdrag.

Inkomstbegreppet

Folkpartiet ställde sig bakom studiemedelskommitténs förslag att eventuell återstående skuld inte skulle avskrivas då låntagaren uppnått 65-årsåldern. Samtidigt förordade vi emellertid ett annat inkomstbegrepp, "taxerad inkomst", än den socialdemokratiska kommittémajoriteten vars förslag i huvudsak motsvarade begreppet "sammanräknad inkomst". Genom att välja "taxerad inkomst" och fortsatt återbetalning efter 65 år kunde man i systemet enligt vår mening ta hänsyn till låntagarens betalningsförmåga också efter avdrag för räntor och t. ex. pensionsförsäkringar men utan att för den skull subventionera låntagaren.

Regeringen har nu valt att i stället föreslå att kvarstående skulder avskrivs då låntagaren fyllt 65 år. Vi accepterar detta förslag och som en följd av vårt tidigare resonemang då också valet av inkomstbegreppet "sammanräknad inkomst".

Det finns enligt vår uppfattning emellertid en risk för att den valda konstruktionen kommer att visa sig mycket betungande framför allt för låntagare som förutom studieskulden har lån för att finansiera sitt boende. Som bostadssituationen är på många håll i landet i dag är det ofta svårt att få

bostad på annat sätt än att köpa bostadsrätt eller småhus. Det finns därför anledning att noga följa verkningarna av återbetalningsreglerna för att kunna förändra dessa om det visar sig att de blir alltför betungande för låntagarna. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Medelshanteringen

I propositionen föreslås att studiemedelssystemet skall läggas utanför statsbudgeten och att det i fortsättningen skall vara riksgäldskontoret som lånar upp de pengar som CSN skall bevilja de studerande.

Enligt vår uppfattning bör på sikt prövas en ordning där bankväsendet helt eller delvis övertar såväl finansiering som administration av studiemedlen. Detta skulle vara till fördel för de studerande som därigenom bl. a. får tillgång till sådan ekonomisk rådgivning och specialkunskaper som CSN inte har och heller inte bör skaffa resurser för att ge.

Under studiemedelskommitténs arbete förklarade företrädare för Sparbanksföreningen och Svenska Bankföreningen sig intresserade att mer konkret lämna förslag till hur en utökad medverkan från deras sida i studiemedelssystemet skulle kunna utformas. Enligt vår uppfattning bör regeringen inbjuda bankerna till konkreta diskussioner för att få veta hur dessa skall kunna medverka i större omfattning än vad som för närvarande är möjligt. En förutsättning för en sådan medverkan skall givetvis vara att staten även i fortsättningen lämnar lånegaranti. Riksdagen bör ge regeringen ett sådant uppdrag.

Studiehjälp vid utlandsstudier

I propositionen föreslås att det skall bli lättare att erhålla studiemedel för studier utomlands. Detta är utmärkt och överensstämmer med folkpartiets krav. Vi vill i detta sammanhang också lyfta fram det krav som CSN framfört i sina anslagsäskanden nämligen att även möjligheterna att få studiebidrag för gymnasiala studier utomlands bör öka. För kommande budgetår har CSN beräknat detta till 15 milj. kr. Vi anser att det är angeläget att underlätta för också gymnasister att bedriva studier i andra länder. Riksdagen bör därför anslå ytterligare 15 milj. kr. till studiehjälp.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställer vi

1. att riksdagen hos regeringen begär att CSN får i uppdrag att utreda ett system där ferieinkomsterna inte skall inräknas i den inkomst som är föremål för inkomstprövning,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av återbetalningsreglerna.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ökad medverkan från bankerna i finansiering och administration av studiemedelssystemet. Mot. 1987/88
Sf25

Stockholm den 5 april 1988

Margareta Andrén (fp)

Barbro Sandberg (fp)

Lars Leijonborg (fp)

Kentth Skårvik (fp)

Ingrid Ronne-Björkqvist (fp)